

Serie Drijfveer - Frans van der Vlugt

'Meer kollektief actie voeren'

"Het hoogtepunt in mijn bestaan als vakbondsaktivist was de nationale werkonderbreking tegen de kruisraketten op 10 mei 1984. Als medeoprichter van de FNV-werkgroep Vrede en Ontwapening in Den Haag, heb ik er veel aan gedaan om die werkonderbreking van de grond te krijgen. Dat was taai werk, omdat we vooral in het begin veel twijfel en onwilligheid van bestuurders moesten overwinnen. Maar uiteindelijk is het toch gelukt", zegt Frans van der Vlugt daags nadat hij met vele vrienden en bekenden zijn veertigste verjaardag uitbundig heeft gevierd. Frans is sinds 1977 lid van de Algemene Bond van Onderwijs Personeel (ABOP) en was daarin, behalve als kongresafgevaardigde namens de afdeling Den Haag, vooral actief vanuit het vredeswerk. Zo maakte hij onder andere deel uit van de inmiddels opgeheven werkgroep Vredesvraagstukken, die advies moest uitbrengen aan het hoofdbestuur van zijn bond over de strijd tegen de kruisraketten. Naast zijn werk in de vakbeweging was Frans jarenlang voorzitter van het Haags Vredes Platform, waarin hij nu weer deelneemt aan acties tegen de Golfoorlog.

Op dit moment werkt Frans als leraar op de streekschool Rijnmond Noord, waar in totaal 4.500 leerlingen zes lokaties bevoken. Dat hij van alle markten thuis is, blijkt onder meer uit de verschillende vakken die hij geeft: communicatietechniek, maatschappij-oriëntatie, technies engels, nederlands en fotografie. Daarnaast blijkt hij ook nog tijd te hebben om als voorzitter van de Medezeggenschapsraad op te komen voor de belangen van 350 kollegaas. Een gesprek met een gedreven aktivist.

"Op dit moment gebeurt er eigenlijk niets meer met de FNV-standpunten over (kern)wapening. Cees Commandeur had nog een duidelijk en radikaal standpunt. Hij was een belangrijk propagandist voor radikalere standpunten binnen de FNV en hij wist het uiterste te halen uit de vrij algemene opvattingen.

De FNV hinkte op de ontspanningsgedachte. Daar is niets tegen, maar wel als het gebruikt wordt om acties hier in Nederland af te remmen of te blokkeren. Op het punt van internationale kontakten tussen Oost en West bijvoorbeeld is het niet zo eenvoudig leden daar direkt bij te betrekken. Dus wordt het een blokkade voor verdere acties tegen (kern)wapening.

Moedig

In wezen ging het in 1985 al om een demobilisatie van de beweging tegen de kruisraketten. Op dat moment was nog lang niet duidelijk dat die kruisraketten er niet zouden komen.

In 1985 was er nog voldoende aanleiding verdergaande en massale acties te organiseren. Maar toen de Tweede Kamer in datzelfde jaar besliste de kruisraketten in Nederland te plaatsen, legde de FNV-leiding zich daar zonder meer bij neer.

De Vrouwenbond, de Kunstenbond, de Voedingsbond en later ook de ABOP deden dat niet en sloten zich aan bij het Breed Initiatief voor Verdergaande Acties tegen Kruisraketten (BIVAK).

Dat was zeer moedig! Bovendien was het een breuk met de traditie die tot dan toe in de FNV heerste. Op terreinen van algemeen belang, zoals de kruisraketten, trok de federatieraad altijd één lijn. Voor zover ik weet, was het rond de kruisraketten de eerste keer dat die traditie werd doorbroken. Het blijkt dus mogelijk te zijn om verder te gaan! En het heeft ook beslist niet kontra-productief gewerkt. Het discussie-klimaat binnen de FNV ligt veel meer open dan hiervoor. Ook over andere algemenere zaken kan nu gesproken worden.

Dat betekent echter helaas nog niet dat er nu door de FNV als geheel meer actie gevoerd wordt rond kwesties als het milieu, de Apartheid, (kern)wapening en internationale solidariteit. Bovendien zouden ze nu ook een standpunt moeten innemen over de crisis in de perziese Golf en de zending van nederlandse marineschepen naar dat gebied.

Brede vakbeweging

De FNV heeft niet alleen op het terrein van de direkte belangenbehartiging of op sociaal-ekonomies terrein een taak, maar ook op algemeen maatschappelijk gebied. Ik ben een groot voorstander van de brede vakbeweging, zoals het in de nota 'FNV

2000' geformuleerd staat. Als je konsekwent bent, moetje als FNV dan ook initiatieven nemen voor acties en niet afwachten tot een groepje leden iets gaat doen.

De FNV stelt zich nog steeds een beetje bangelijk en afwachtend op. Natuurlijk zijn binnen de FNV allerlei standpunten, tot en met die van de VVD, aanwezig. Maar de standpunten van leden zijn geen staties gegeven. Die kunnen veranderen door het optreden van de FNV zelf. Door discussie, informatie en het ontwikkelen van konkrete initiatieven. Als grotere groepen hun standpunt georganiseerd laten zien, via acties, zien mensen dat het om meer gaat dan alleen die enkeling die zij toevallig op het werk tegenkomen.

De vorm van acties is daarbij niet het belangrijkste. Dat kan van alles zijn: poortacties, handtekeningenacties, discussie-bijeenkomsten, manifestaties, demonstraties. Essentieel is dat de leden erbij betrokken worden en zo veel mogelijk ook de andere kollegaas die (nog) geen lid zijn van een bond.

Maatschappijverandering

De noodzaak van een brede vakbeweging heeft ook iets te maken met maatschappijverandering. Allerlei verworvenheden zijn, histories gezien, het resultaat van jarenlange strijd van de vakbeweging. In die zin heeft de vakbeweging ook een taak op het gebied van maatschappijverandering. Dan heb ik het niet over begrippen als revolutie of radikale omwenteling, maar over de leefomstandigheden en de algemeen maatschappelijke ontwikkeling die voor een deel door de vakbeweging bepaald worden.

Dat klinkt misschien abstrakt, maar het wordt duidelijker als je bijvoorbeeld constateert dat de vakbeweging zich tegenwoordig vooral concentreert op individuele hulpverlening, waar ik natuurlijk op zich niet tegen ben. Maar wil je uiteindelijk iets winnen, dan is het juist van belang dat mensen gezamenlijk ergens actie voor voeren. Je kunt je loon niet individueel verhogen, tenzij je carrière maakt. Het vechten tegen bepaalde verslechteringen en voor arbeidstijdverkorting (ATV) bijvoorbeeld zal gezamenlijk moeten gebeuren.

In de jaren zeventig is de ATV door de vakbeweging en een aantal politieke partijen gepropageerd. Door zich niet krachtig genoeg op te stellen voor die ATV gaf de vakbeweging de werkgevers de gelegenheid de ATV naar eigen inzicht om te vormen. Daardoor zie je nu allerlei vormen van flexibilisering, bedrijfstijdverlenging en bijvoorbeeld ook de invoering van de zaterdag als normale werkdag. In de meeste gevallen zijn dat allemaal verslechteringen.

In het algemeen kiezen werknemers niet zelf voor bepaalde vormen van kontraktarbeid,

voor werktijden buiten de normale werkdag van negen tot vijf of voor ploegendiensten en werken op zaterdag. Dat wordt door de werkgevers bepaald. Maar mensen moeten volgens mij zo veel mogelijk zelf kunnen beschikken over hun vrije tijd. Die moet niet door allerlei factoren van buitenaf of door louter economische factoren bepaald worden.

De strijd rond ATV gaat dus eigenlijk om het recht van mensen over hun eigen vrije tijd te beslissen. Maatschappelijk gezien is dat ook mogelijk. Dus had de vakbeweging moeten ijveren voor een algemene verkorting van de werkweek tot 35 uur, om te beginnen. Een verkorting tot 25 uur zouden we in het vervolg daarbij niet mogen uitsluiten. Voor de zeven-urige werkdag had in alle sectoren kollektief actie gevoerd moeten worden.

Tijdgeest

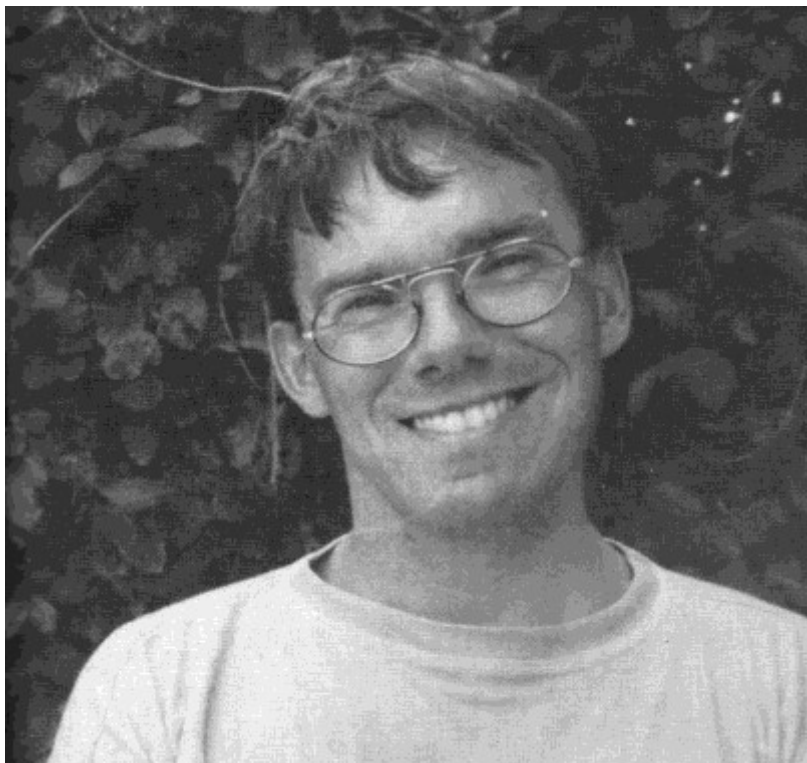
Misschien is de voornaamste drijfveer voor mijn activiteiten in de vredes- en vakbeweging wel die noodzaak van kollektieve actie, de noodzaak dat mensen zo veel mogelijk met elkaar samenwerken en dingen op elkaar afstemmen. Alleen door gezamenlijk iets te ondernemen kan je iets bereiken. Dat gaat echter een klein beetje in tegen de tijdgeest. Want je ziet nu juist dat veel mensen voor zichzelf kiezen, omdat ze denken dat ze het individueel wel allemaal kunnen rooien. Dat vind ik erg opvallend op dit moment.

Binnen de vredesbeweging heb ik het gezamenlijk aktievoeren en het opkomen voor eenheid altijd erg belangrijk gevonden. Daarom stoorde ik me ontzettend aan de verdeeldheid binnen de beweging, aan die vredesorganisaties die ieder voor zich allemaal hun eigen winkeltjes hadden. In Nederland is de verzuijing, die je kunt terugvinden in de vredesbeweging, een gegeven. De traditie van de kerken kan je op allerlei maatschappelijke gebieden terugvinden. In het onderwijs, maar ook in de vredesbeweging. In zekere zin bestaat die scheiding of, zo je wilt, die verdeeldheid gewoon. Maar ik vind dat al die groepen, als ze een gezamenlijk doel hebben, er zo veel mogelijk naar moeten streven om samen te werken.

Vandaar dat de afwachtende houding van de FNV, maar ook van het IKV en de PvdA, na het plaatsingsbesluit me altijd een gruwel is geweest. Ze keerden zich toen van de beweging af, lieten haar doodbloeden. Ze lieten de activisten aan de basis eigenlijk stikken door zo weinig mogelijk te ondernemen.

Specialisten

Als lid van de Socialistische Arbeiderspartij (SAP) heb ik gemerkt dat politieke partijen naast de vakbeweging en andere organisaties een belangrijke rol konden spelen in de vredesbeweging. Hun rol beoordeel ik overwegend positief. Heel veel mensen hebben het optreden van politieke partijen altijd erg negatief beoordeeld. Want, zeiden ze, dat is een georganiseerde groep, die het alleen maar in haar eigen belang doet. En boven-

dien waren veel mensen bang dat het met politieke partijen snel richting parlement zou gaan met de akties, wat trouwens soms ook wel zo was. Voor mij bleek toen dat een politieke partij de zaak vaak beter kan beoordelen, omdat ze een bredere invalshoek kiest dan alleen de bewapening. Ook op het strategies vlak hadden politieke partijen een positieve bijdrage.

Toch begin ik me wel steeds meer af te vragen of politieke partijen hun rol in de vredes- en vakbeweging nog wel kunnen volhouden, of dat eigenlijk nog wel in deze tijd past. Het idee dat een bepaalde voorhoede aangeeft welke richting het op zou moeten, werkt in veel gevallen niet.

Inhoudelijk kunnen die partijen, en dan zeker de kleinere linkse partijen, niet zo veel bijdragen. Daar heb je allerlei specialistiese organisaties voor, die vaak veel meer in hun mars hebben. Ik denk dan bijvoorbeeld aan het Anti-militaristies Onderzoekskollektief (AMOK). Als er iets aan de hand is en er moet inhoudelijk iets worden bijgedragen, dan heeft zo'n organisatie veel meer te vertellen dan een politieke partij. Die specialisten zie je overal opdoemen. Het zijn vaak kleinere organisaties, maar heel vaak kijkt een beweging eerder naar zo'n organisatie.

Hemel

Juist in deze tijd hebben echter partijen die het idee van het socialisme nog propageren, wel degelijk zin. Heel veel mensen die niet meer in het socialisme geloven, zijn daarin teleurgesteld geraakt, omdat zou zijn aangetoond dat het planmatig beheren van de economie niet mogelijk zou zijn. Ik denk zelf

dat dat iets tegenstrijdigs is.

Aan de ene kant kunnen we niet anders dan erkennen dat de wijze van plannen in Oost-Europa volstrekt mislukt is. Maar dat was ook een bureaucratiese planning; een planning van bovenaf waarbij de mensen die het werk moesten uitvoeren, totaal niet betrokken waren. Een dergelijke planning kan dus volstrekt niet werken. Dat kan alleen maar als de mensen die het moeten uitvoeren, er ook daadwerkelijk bij worden betrokken, er ook zeggenschap over hebben en er discussie over plaatsvindt.

De andere kant van de zaak is dat er overall in onze maatschappij wordt gepland. Bedrijven plannen; de overheid doet pogingen om te plannen, die overigens heel erg vaak mislukken. Maatschappelijk gezien is de noodzaak tot planning steeds meer aanwezig. Want door de hele milieuproblematiek worden we als het ware gedwongen heel rationeel met grondstoffen en de natuur om te springen. Dat betekent automaties dat er dan gepland zou moeten worden. Maar dan gaat het wel om de vraag wie er de beschikking heeft over allerlei bronnen.

In de ideeën van de oude socialisten, waartoe wij zelf wel een beetje behoren, wordt het socialisme als een soort hemel voorgesteld, een soort ideaalbeeld. Dat idee zou verlaten moeten worden. We moeten veel meer kijken hoe allerlei dingen zich tot elkaar verhouden. Wat kan je met name leren van de ontwikkelingen in Oost-Europa? Hoe reageert het individu op een dergelijke planning? Op welke

wijze kan je mensen bij planning betrekken? Want, laten we eerlijk zijn, je kan natuurlijk wel zeggen: we gaan mensen bij planning betrekken, maar er zijn ook heel veel mensen die niet bij dingen betrokken willen worden. Die hebben daar helemaal geen zin in. Die kan je dus heel erg moeilijk dwingen. Volgens mij is het een illusie om te denken dat iedereen altijd maar bij alles betrokken kan worden.

Mijn konklusie is eigenlijk dat het begrip socialisme nog steeds waarde heeft, maar niet in de oude vorm dat alles planbaar is. Er moet veel meer nagedacht worden over de ontwikkeling van het idee socialisme. De arbeidersbeweging heeft altijd op basis van socialistiese ideeën, die het kollektief voorop stelden, de ontwikkeling van het kapitalisme rechtstreeks beïnvloed. In het kapitalisme kan je dus een aantal zaken, zoals de kollektieve voorzieningen, terugvinden die gebaseerd zijn op ideeën die oorspronkelijk uit het socialisme komen. Vandaar dat mensen die heel denigrerend doen over socialisme, volstrekt ongelijk hebben.”

Jeroen Zonneveld